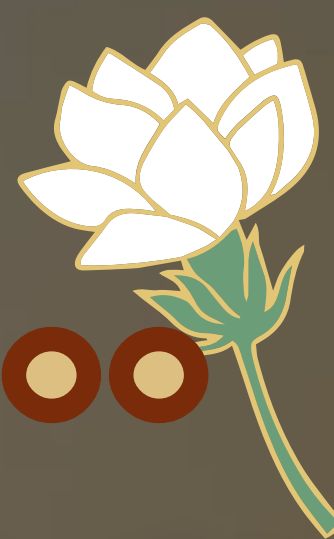

กองส่งเสริมศิลปวัฒนธรรม
สำนักงานมหาวิทยาลัย มหาวิทยาลัยแม่โจ้

ดอกราชไม้ม้า...

ดอกราชไม้ม้า...

หลังความตายสู่มหาปราสาทนกกหัสติลังค์

นกหัสดีลิงค์ คนในล้านนาเรียก สั้นๆ ว่า “นกหัส” ส่วนเชื้อภาษาบาลี เรียกว่า “หตุถิลิงคสกุโณ”

เมื่อแปลออกมามีความ
หมายว่า นกมีเพศเหมือน
ช้าง ลำตัวเป็นนก มีปีกมี
หางเหมือนหงส์แต่มีหัว
เป็นช้าง ลำตัวใหญ่มี
กำลังเทียบเท่ากับช้าง 5
เชือกมารวมกัน อาศัยอยู่
ที่อุตรกुरुทวีปอยู่ทางทิศ
เหนือของเขาพระสุเมรุ
กว้าง 8,000 โยชน์ มี
ทวีปบริวาร 500 มี
ภูเขาทองล้อมรอบทวีป
มีความเชื่อว่านกหัสดี
ลิงค์จะสามารถเป็น
พาหนะพาดวงวิญญาณ
และวิมานปราสาทบัน
เหาะขึ้นไปสู่สรวงสวรรค์
กลับไปเป็นเทพสถิตอยู่
ในสรวงสวรรค์ชั้นต่างๆ
บนเขาพระสุเมรุ

เมื่อพระสงฆ์ที่มีพรรษามาก
ได้มรณะลง คณะศรัทธา
ประชาชนจะจัดให้มีการทำบุญ
และประชุมเพลิง ทั้งนี้เพื่อ
เป็นการรำลึกนำถึงคุณงาม
ความดีของพระสงฆ์ที่ได้มรณะ
ลง เป็นการแสดงออกถึงความ
กตเวทิตาคุณ ก่อนจะทำการ
จาปนกิจสรีระสังขารพระภิกษุ
รูปนั้น

สิ่งที่สำคัญอย่างหนึ่ง
คือปราสาทนกหัสดีลิงค์ หรือ
เมรุขนาดใหญ่ ที่จัดสร้างขึ้น
อย่างประณีตวิจิตรพิสดาร
เป็นที่บรรจุศพของพระสงฆ์ที่
มรณภาพ และจะมีผ้าเพดาน
กลางไว้บนเหนือยอดปราสาท
คือผ้าสังฆาฏี ส่วนด้านล่างของ
เมรุปราสาทจะปูจิวรไว้ เรียกว่า
ผ้ากระดาน ประดับดอกไม้
สวยงาม

ปราสาทพินามบนหลังนกหัสดีลิงค์

การสร้างปราสาท หรือพินามเป็นที่บรรจุศพในพิธีปลงศพ ในล้านนาจะหาช่างผู้ที่มีความเชี่ยวชาญในการจัดสร้างปราสาท และออกแบบ ปราสาทหลังกูป ปราสาทหลังโค้งทรงธรรมมาสน์ เป็นปราสาทที่ใช้ใส่ศพพระมหากษัตริย์ เชื่อพระวงศ์ชั้นสูง พระสงฆ์ทรงสมณศักดิ์ ปราสาทหลังก่ายหลังเปียง เป็นปราสาทที่ใช้ใส่ศพเชื่อพระวงศ์ชั้นรองลงมา พระสงฆ์สามเณรและขุนนาง

ปราสาทหลังโค้งทรงธรรมมาสน์ เป็นปราสาทเรือนยอด ขนาดใหญ่ สร้างจากไม้จ้าว หลังคาจะเป็นทรงมณฑป ประกอบด้วย บัน แกลง(โขงปั่ว) นาคปัก หรือบางแห่งอาจทำเป็นชুম หลังคา สำหรับปราสาทหลังกูปมีทั้งที่วางไว้บนหลังสัตว์ หิมพานต์ เช่น ช้าง นกหัสดีลิงค์ หรือจะเป็นแต่ปราสาทล้วนๆ

ก็ได้ ส่วนประกอบของ ปราสาทประกอบไปด้วยส่วน ยอดได้แก่ ยอดฉัตร ปลียอด ขัน หน้าพียง ส่วนหลังคา ได้แก่ หลังกูป ต้นตัมจายบน ส่วน เือนปราสาทได้แก่ โขงปั่ว เสาขอม กาบเสา หัวห้า ส่วน แท่นแก้ว ได้แก่ หน้าพียง บัว หงาย บัวลูกแก้ว เล็บ บัวคว่ำ ต้นสิงห์ ต้นธรณี ดูกงู ปิดทับ ด้วยกระดาดชสี กระดาดตอก ลาย ด้วยความวิจิตรสวยงาม

จะเห็นได้ว่าเมื่อมีพระสงฆ์ ครุบาลสังฆะผู้มีพรรษาสูง พระเถระชั้นผู้ใหญ่ได้มรณะลง คณะศรัทธาประชาชนได้ร่วมกันจัดพิธีศพอย่างสมเกียรติตามแบบบ้านประเพณีล้านนา ซึ่งถือว่าเป็นงานบุญที่ยิ่งใหญ่ มีการตั้งศพเพื่อบำเพ็ญกุศลในโอกาส 50 วัน 100 วัน และจะมีการฌาปนกิจในปีถัดไป กรรมการวัดจะหาช่างผู้ชำนาญการมาสร้างเมรุมหาปราสาทนกหัสดีลิงค์ ซึ่งมีความเชื่อว่านกหัสดีลิงค์จะสามารถพาดวงวิญญาณไปสู่สวรรค์บนเขาพระสุเมรุ ในการจัดสร้างต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมาก มีการประดับประดาตกแต่งบริเวณโดยรอบเปรียบเสมือนเขาพระสุเมธ ในภูมิจักรวาล ดังนั้นคณะศรัทธาประชาชนต้องมีความเสียสละกำลังกาย กำลังทรัพย์ มีความสมัครสมานสามัคคีช่วยกันระดมระดมระดมจัดงานศพให้เป็นไปด้วยความเรียบร้อยตามอารีเยะประเพณีล้านนา เมื่อมีการจัดสร้างเมรุมหาปราสาทนกหัสดีลิงค์เสร็จ เชิญสรีระสังขารขึ้นบนปราสาท ตั้งบำเพ็ญกุศลศพไว้ 3 วัน 5 วัน หรือ 7 วัน และฌาปนกิจต่อไป ด้วยความเชื่อ ความศรัทธา และอารีเยะประเพณีล้านนาของประชาชนที่มีต่อพระสงฆ์ ครุบาลสังฆะผู้มีพรรษาสูง เป็นการทดแทนคุณงามความดีที่ท่านได้สร้างไว้ในพระพุทธศาสนาสืบไป

อ้างอิงจาก : ปราสาทศพวัฒนธรรมหลังความตาย จัดพิมพ์เนื่องในโอกาสงานพระราชทานเพลิงศพพระครูทิศรัตนโสภณ (สมเกียรติ อินฺทญาโณ) อดีตเจ้าอาวาสวัดท่าสบเมย

จัดทำโดย นายวุฒิภัทร เกตุพัฒน์พล
งานอนุรักษ์สืบสานศิลปวัฒนธรรม